

Analyse:

Stigende fødevare- priser er et europæisk fænomen

Resumé

De seneste fem år har fødevarepriserne i Danmark og EU været præget af markante stigninger. Det har ramt mange danskere på pengepungen.

Men mens Danmark i første omgang havde en lavere prisudvikling end EU-gennemsnittet, viser de seneste seks måneder, at Danmark næsten har indhentet forskellen. Denne udvikling hænger sammen med stigende producentpriser i fødevareindustrien, som nu forplanter sig til detaillendet.

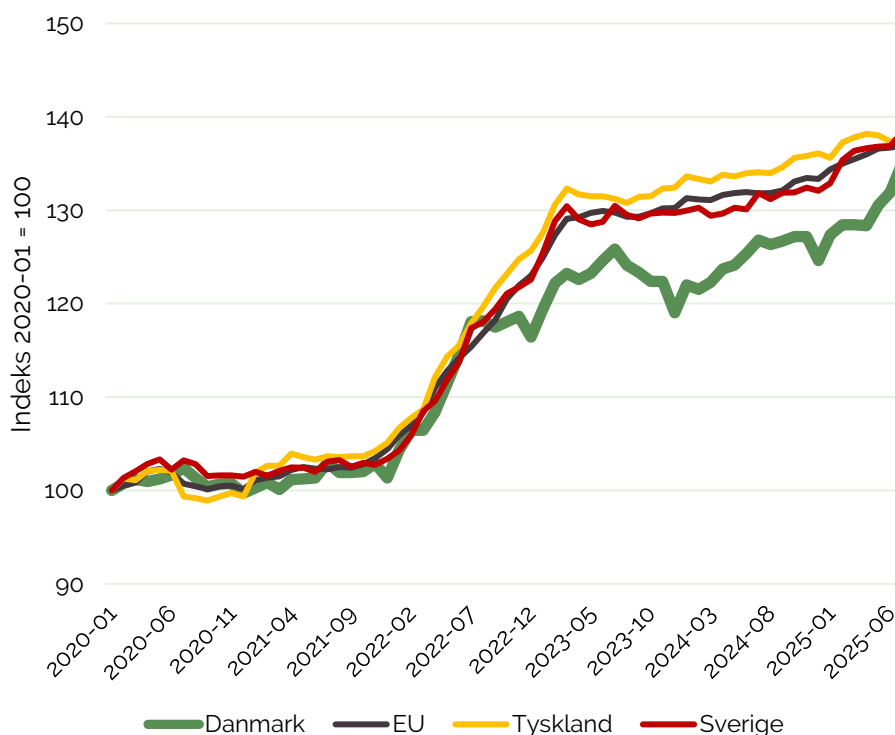
Udviklingen har især været drevet af globale råvarepriser, energikriser og geopolitiske forhold.

Fødevareprisudviklingen har været lavere i Danmark end i resten af Europa – indtil nu

I de seneste år har stigende fødevarepriser været et centralt emne i både Danmark og resten af EU. Og især de seneste par måneder har prisudviklingen sat skub i de politiske diskussioner i Danmark.

Men Danmark er langt fra det eneste europæiske land, hvor fødevarepriserne er steget. For at kunne sammenligne udviklingen på tværs af lande anvendes det harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP), som sikrer en fælles metode og gør tallene direkte sammenlignelige. Nedenstående figur viser udviklingen i prisindekset for fødevarer og ikke-alkoholiske drikkevarer i Danmark, EU, Tyskland og Sverige i perioden 2020 til 2025.

Harmoniseret forbrugerprisindeks for fødevarer og ikke-alkoholiske drikkevarer (2020-2025)



Kilde: Eurostat: https://doi.org/10.2908/PRC_HICP_MIDX

Note: Rebaseret indeks til 2020-01 af forfatteren. Serien er harmoniseret, så tallene er sammenlignelige på tværs af lande i EU.

Som figuren viser, lå prisudviklingen i de tre lande samt EU på et stabilt niveau omkring 100 i begyndelsen af 2020. Fra starten af 2021 ses en gradvis stigning, som accelererer kraftigt gennem 2022. Dette afspejler de internationale prisstigninger på energi, råvarer og fødevarer under og efter COVID-19-pandemien samt effekterne af krigen mellem Ukraine og Rusland.

Fra start 2022 til midten af 2023 toppede prisstigningerne midlertidigt i Sverige, Tyskland og EU som helhed, mens Danmark oplevede en lidt mere afdæmpet, men stadig markant udvikling. Efterfølgende fladede kurverne noget ud, men niveauerne forblev væsentligt højere end i 2020.

I starten af 2025 lå indekset for de tre lande samt EU 25–35 pct. højere end i januar 2020, hvilket illustrerer en vedvarende høj prisstigning i fødevaresektoren over en femårig periode. Danmark ligger i den lave ende af intervallet, mens Sverige, Tyskland og EU samlet ligger i toppen.

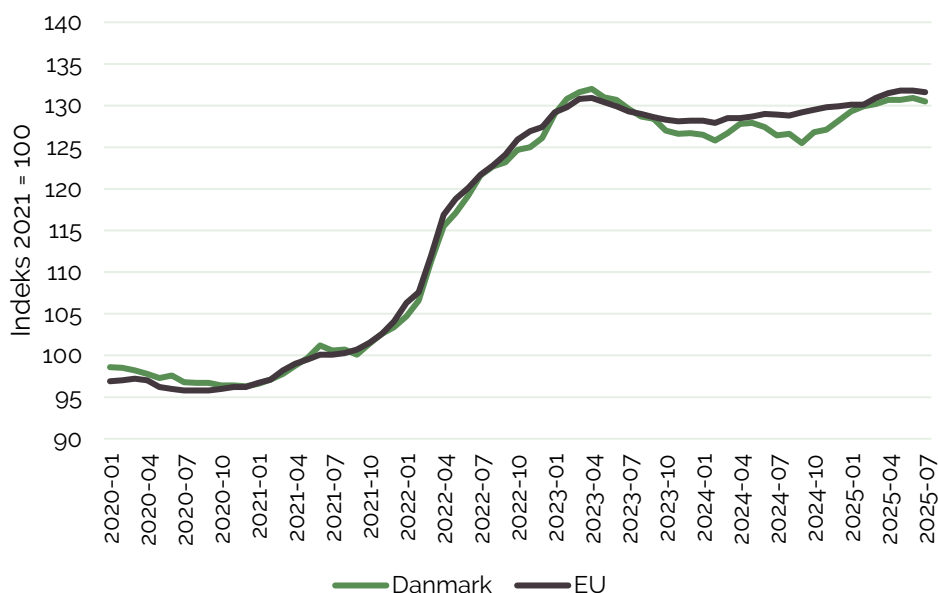
Der ses dog, at Danmark de seneste 6 måneder næsten har indhentet sine nabolande og EU-gennemsnittet. Det er den prisudvikling, som danskerne har oplevet gennem de seneste måneder: Prisudviklingen i Danmark kommer op på niveau med vores nabolande.

Produktion af fødevarer bliver dyrere – og det påvirker priserne i køledisken

Udviklingen i producentprisindekset for fødevareindustrien kunne muligvis være en forklaring på prisudviklingen, som danskerne og andre europæere oplever.

Ifølge Eurostat er producentpriserne på fødevarer i Danmark steget markant det seneste halve år. Dette indikerer, at de højere inputomkostninger nu slår igennem på detailniveau og kan forklare, hvorfor Danmark har indhentet en stor del af forskellen til EU-gennemsnittet.

Producentprisindeks for fødevareindustrien – indenlandsk marked (2020-2025)



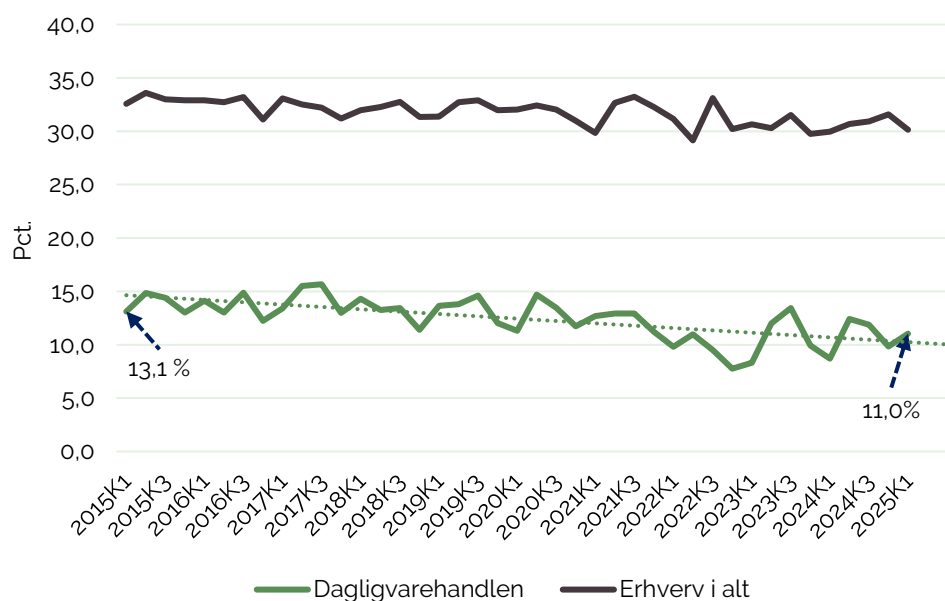
Kilde: Eurostat: https://doi.org/10.2908/STS_INPPD_M

Note: Indeks, 2021=100. Ujusterede månedstal.

Dagligvarebutikkerne i Danmark kan i en periode have absorberet en del af prisstigningerne, hvilket nu i stigende grad afspejles i forbrugerpriserne. I hvert fald er det tydeligt, at bruttoavance i den danske dagligvarebranche har været faldende i perioden. Samtidig opererer butikkerne med meget lave overskudsgrader på under 2 pct., hvilket understøtter billedet af, at detailhandlen i vidt omfang har dæmpet prisudviklingen, før den blev synlig for forbrugerne.¹

¹ De Samvirkende Købmænd (2025): Analysenotat – Stigende priser på dagligvarer skyldes ikke dagligvarebranchen.

Bruttoavance i procent (2015K1 – 2025K1)



Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: FIKS44 og egne beregninger

Note: Dagligvarehandlen er afgrænset som Supermarkeder, Discountforretninger, Købmænd og Døgnkiosker. Den grønne, stiplede tendenslinje er svagt nedadgående for perioden.

Bruttoavancen i procent angiver, hvor stor en andel af omsætningen der er tilbage, når indkøbspriserne er trukket fra salgspriserne. Med andre ord, hvor meget virksomheden har til rådighed til at dække øvrige omkostninger som løn, husleje, transport og administration. Og dagligvarehandlen er nemlig notorisk en branche med en lav bruttoavance – branchen opererer med langt lavere marginer end erhvervslivet som helhed – gennemsnitligt 12 pct. for perioden.

DSK MENER

De danske forbrugere har indtil nu oplevet en høj, men mere afdæmpet udvikling i fødevarepriserne end i nabolandene. Det vidner om en detailsektor, der gennem hård konkurrence og effektiv drift har dæmpet prispresset i en periode. Men de seneste måneder er prisstigningerne i Danmark taget til, i takt med at de stigende omkostninger i fødevareindustrien slår igennem. Det understreger behovet for stabile rammer og retfærdige konkurrencevilkår, så købmænd fortsat kan levere gode priser og tryghed til forbrugerne.

Derfor foreslår DSK, at

- Momsen på fødevarer sænkes – eventuelt i første omgang målrettet frugt og grønt – for at holde priserne nede og fremme sunde valg.
- Undgå nye afgifter på fødevarer, da de kun vil presse forbrugerpriserne yderligere op, og i øvrigt forsætte oprydningen i de danske punktafgifter.
- Et fokuseret og målrettet regelforenklingsarbejde med høj politisk prioritet og med en konkret målsætning – f.eks. 25 pct. lavere byrder – som omdrejningspunkt.

Om dette notat

Dette notat er udarbejdet af De Samvirkende Købmænd (DSK). DSK har eksisteret i over 100 år som brancheorganisation og repræsenterer i dag næsten 1.500 supermarkeder, discountbutikker, nærbutikker og convenience i Danmark. Vi arbejder løbende for at forbedre rammerne for de danske købmænd – også ved at skabe og dele viden og indsigt om emner, der har relevans for købmændenes dagligdag og forretning.

Denne analyse er udarbejdet i september 2025 af analysemedarbejder Alexander Gjerum Fredbo-Nielsen. Det er tilladt at citere fra denne analyse med henvisning til DSK.